VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ympäristövaliokunta Kuuleminen 07.10 Tulevaisuusselonteon 1. osa

Tulevaisuusselonteon pääsihteeri
Jaana Tapanainen-Thiess VNK/Strategiaosasto

Tulevaisuusselonteon 1. osa

- Tulevaisuusselonteon 1. osa on toimintaympäristöä systeemisenä kokonaisuutena katsova, laaja-alainen, systemaattinen ja osallistava skenaariotyö.
  - Kokonaiskuva Suomen toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista,
  - Systemaattinen ja strukturoitu epävarmuuden käsittely
  - Skenaariot punovat yhteen epävarmuustekijöiden vaihtoehtoisia kehityskulkukuja ja kuvaavat niiden keskinäisiä vuorovaikutuksia muodostaen systeemisiä kokonaiskuvia tulevaisuudesta vuonna 2045.
  - Skenaariokohtaisia vaikutuksia sekä skenaarioista riippumattomia toimia Suomen tulevaisuusvalmiuden kehittämiseksi.
  - Villejä kortteja ja tulevaisuusdialogityö.
- Toimintaympäristön jatkuva muutos korostaa tarvetta toimenpiteille, jotka tukevat Suomen tulevaisuusvalmiutta kaikissa maailmantilanteissa.
- Hallituksen näkökulmasta on keskeistä huolehtia taloudellisesta liikkumatilasta, turvallisuudesta sekä korkeasta koulutus- ja osaamistasosta. Nämä kaikki vahvistavat yhteiskunnan kriisinkestävyyttä ja luovat kykyä vastata erilaisissa skenaarioissa tunnistettuihin haasteisiin ja riskeihin sekä luovat valmiutta menestyä riippumatta siitä, millaisia haasteita tulevaisuus tuo mukanaan.

Selonteon ensimmäinen osa ponsien mukaisesti valmisteltu virkatyönä

Valtioneuvoston kanslia
Ulkoministeriö
Oikeusministeriö
Sisäministeriö
Puolustusministeriö
Valtiovarainministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Ympäristöministeriö

Tavoitteena ennakoiva hallinto

Tulevaisuusselonteon valmistelu

- luo ennakoivaa tilannetietoisuutta ja toimintakulttuuria,
- tukee pitkän aikavälin muutosten tunnistamista ja siten varautumiseen liittyvän tilanneymmärryksen muodostamista,
- tukee ennakoivaa riskien arviointia ja valtioneuvoston johtamista häiriötilanteissa,
- edistää ennakoivan hallinnon ja ennakoivan ohjauksen toteutumista jatkuvasti muuttuvassa toimintaympäristössä.

Skenaariotyö

- on systemaattinen tapa tunnistaa toimintaympäristön muutoksia ja epäjatkuvuuksia,
- auttaa käymään jäsenneltyä strategista keskustelua tulevaisuudesta,
- luo tulevaisuusorientoituneen viitekehyksen jatkuvaan toimintaympäristön seurantaan ja auttaa siten yhdistämään yksittäisiä tapahtumia laajempaan kontekstiin,
- luo edellytyksiä tulevaisuuden muutoksiin varautuneelle ja valmistautuneelle hallinnolle.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Suomen tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

Tulevaisuusselonteon strateginen toimintaympäristöanalyysi

Suomen tulevaisuuteen vaikuttavat muutostekijät

Poliittiset	Taloudelliset	Yhteiskunnalliset	Teknologiset	Ympäristölliset	Lainsäädännölliset
• Strateginen kilpailu moninapaistuvassa maailmassa • EU tavoittelee vahvempaa geopoliittista toimijuutta • Yhdysvaltojen kahtiajako syvenee • Kiina tarjoaa vaihtoehtoista maailmanjärjestystä • Venäjä säilyy merkittävänä kansainvälisenä toimijana ja turvallisuustekijänä ja –haasteena • Turvallisuus heikentyy ja turvallisuusympäristö säilyy epävakaana • Arktisen alueen strateginen merkitys kasvaa	• Globaali talousjärjestelmä liikkeessä • Suuret muutokset taloudessa • Vihreä siirtymä – kohti ekologisesti kestävää taloutta • Kilpailu luonnonvaroista ohjaa kohti kiertotaloutta • Työn ja työelämän muutokset haastavat nykyisiä toimintatapoja	• Epätasainen demografinen kehitys jatkuu • Muuttoliikkeiden merkitys kasvaa • Kaupungistuminen jatkuu • Eriarvoisuuden ja yhdenvertaisuuden ristiriitainen kehitys • Inhimillinen pääoma kasvaa, osaamistarpeet muuttuvat ja TKI-toiminnan merkitys korostuu • Hyvinvoinnin, terveyden ja elintapojen haasteet muuttuvat • Arvot, asenteet, maailmankatsomukset ja elämäntavat muuttuvat	• Murrokselliset teknologiat muuttavat arkea, elinkeinotoimintaa ja yhteiskuntia • Avaruustoiminnan merkitys kasvaa arjen palveluissa ja sotilaallisessa toiminnassa	• Ilmaston kuumeneminen kiihtyy • Luonnon moni-muotoisuus köyhtyy • Ympäristön tilan heikkenee	• Oikeusvaltion vakaus rapautuu • Demokratia-kehityksen heikentyminen

- Julkaistu 22.11.2024
- Tulevaisuusselonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi myös verkkojulkaisuna valtioneuvoston verkkosivuilla.
- Analyysi sekä jäsentely toimii tulevan digitaalisen alustaratkaisun tietopohjana.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Epävarmuuden systemaattinen ja strukturoitu käsittely

Skenaariotyö on systemaattinen ja strukturoitu prosessi epävarmuuden käsittelyyn

- Suomen tulevaisuuteen vaikuttavien kriittisten epävarmuustekijöiden valinnan pohjalla ovat
  - **Epävarmuus-vaikuttavuusanalyysi** muutostekijöiden tulevaisuuden kehitykseen liittyvän epävarmuuden ja niiden Suomen tulevaisuuteen liittyvän vaikuttavuuden tunnistamiseksi.
  - **Ristivaikutusanalyysi** muutostekijöiden keskinäisriippuvuuksien tunnistamiseksi.
- Epävarmuustekijäkohtaisissa asiantuntijatyöpajoissa luotiin kullekin epävarmuustekijälle vaihtoehtoisia kehityskulkuja vuoteen 2045 nelikenttäskenaariona
  - Työpajan valmistelua tuki asiantuntijoille lähetetty kysely, joka johdatti kokonaisvaltaiseen tulevaisuusajatteluun ja strategiseen pohdintaan kyseisen epävarmuustekijän kehityksestä, kehityksen ajureista, sen vaihtoehtoisista kehityskuluista sekä niiden vaikutuksista Suomeen.

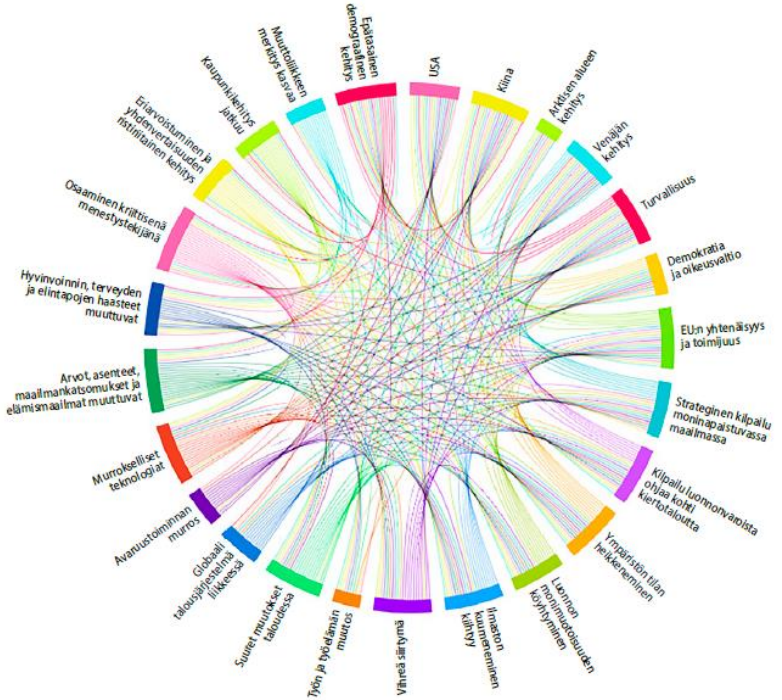

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Skenaariot

Tulevaisuusselonteon skenaariot

- ovat vuoden 2045 mahdollisia vaihtoehtoisia toimintaympäristön lopputilanteen kuvauksia,
- punovat yhteen epävarmuustekijöiden vaihtoehtoisia kehityskulkuja ja kuvaavat niiden keskinäisiä vuorovaikutuksia,
- muodostavat systeemisen kokonaiskuvan sisältäen geopoliittisia, teknologisia, taloudellisia, yhteiskunnallisia, ympäristöllisiä ja lainsäädännöllisiä näkökulmia,
- eivät yritä arvata tai ennustaa tulevaisuutta oikein – yksikään ei toteudu sellaisenaan, ja moniin kehityskulkuihin voidaan vaikuttaa.
- Kaikissa ministeriöissä on tunnistettu skenaarioiden vaikutuksia, mahdollisuuksia, riskejä sekä varautumistoimia.

Keskeiset epävarmuudet ↓	Yhteistyön maailma	Teknojättien maailma	Blokkien maailma	Murtuva maailma
EU	Vaikutusvaltainen ja verkostoituva EU	Taantuva ja talouskeskeinen EU	Vahva mutta uhattu EU-linnake	Hajautuva ja heikko EU
Yhdysvallat	Amerikkalaisen unelman Yhdysvallat	Vähenevän vaikutusvallan Yhdysvallat	Yhdysvallat voimapelaajana	Amerikkalainen painajainen
Kiina	Moniääninen Kiina	Itsetyytyväinen Kiina	Arvaamaton Kiina	Lamaantunut Kiina
Venäjä	Demokratisoituva Venäjä	Alueiden Venäjä	Putinin kaltainen Venäjä	Fasistinen Venäjä
Turvallisuus	Turvallinen maailma	Epävarma turvallisuus	Harvojen turvallisuus	Romahtava maailma
Teknologia	Tekno-optimismin aika	Teknodynastioiden aika	Teknotaistelun aika	Teknotaantuman aika
Globaali talous	Reilun ja oikeudenmukaisen kasvun talous	Moninapainen globaalitalous	Blokkiutunut globaalitalous	Globaalisti kriisiytynyt talous
Vihreä siirtymä	**Vihreän siirtymän voittokulku**	**Vihreään siirtymään teknologia edellä**	**Hidas vihreä siirtymä**	**Vihreän siirtymän alamäki**
Planetaariset rajat	**Kohti hyvää elämää planeettarajojen sisällä**	**Keikahduspisteitä siirretty**	**Ekologisen romahduksen uhka**	**Ekologinen dystopia**
Osaaminen	Tieto ja osaaminen jalostuu avoimissa verkostoissa	Teknologisen eliitin suljetut puutarhat	Hukatun potentiaalin maailma	Tiedon ja osaamisen kontrolli
Arvot ja asenteet	Universalistiset arvot	Uusheimojen jaetut arvot	Nationalistiset arvot	Atomisoituneet arvot
Hyvinvointi	Ekososiaalinen hyvinvointi	Koettu hyvinvointi heikkenee	Hyvinvointikuplat	Harvojen hyvinvointi
Muuttoliike	Vapaaehtoinen muuttoliike	Hallittu muuttoliike	Tarvehakuinen muuttoliike	Hallitsematon muuttoliike
Demokratia ja oikeusvaltio	Korkean luottamuksen demokraattinen oikeusvaltio	Demokratia ja oikeusvaltio suuryritysten vallassa	Vetokratia	Kontrolloiva autoritarismi

Yhteistyön maailma 2045

- Yhteistyön maailmassa yhteiskunnallisia ja globaaleja ongelmia on saatu ratkaistua. **Monenkeskinen yhteistyö on vahvaa ja ennakoivaa.** Kansainvälinen sääntöpohjainen järjestelmä ja demokratiakehitys ovat vahvistuneet, ja luottamus yhteiskunnallisiin instituutioihin on lisääntynyt ympäri maailmaa.
- Yhteistyön maailmassa **konfrontaatiot ja konfliktit ovat vähentyneet**, niitä estetään tehokkaalla monenkeskisellä yhteistyöllä ja diplomatialla.
- Ylikansallisten instituutioiden mandaatit ovat vahvistuneet, ja ne huomioivat globaalin etelän toimijat paremmin. **EU:n normit ja standardit** ovat näyttäneet suuntaa globaalin tason toimille. **Unionin laajentuminen ja syventyminen** ovat onnistuneet.
- Valtiot ovat sopeuttaneet yhteiskuntien toimintaa **planetaarisiin ja kestävän käytön rajoihin**. **Vihreä siirtymä ja kestävyysmurros** ovat edenneet oikeudenmukaisesti globaalilla tasolla.
- **Uudet teknologiset innovaatiot ja uudistavat liiketoimintamallit ovat** vähentäneet ympäristölle haitallisten toimintamallien käyttöä. Teknologioiden vastuullinen ja ihmiskeskeinen hyödyntäminen on luonut **kestävää kasvua ja parantanut tuottavuutta.**

Skenaariopolku – keskeiset nostot 2025-2044

- *Monikriisit 2020-luvulla pakottavat valtiot tiiviimpään yhteistyöhön.*
- *YK:n puitteissa saavutetaan yhteisymmärrys datan hyödyntämisen, tekoälyn kehittämisen ja käytön sekä avaruusliikenteen kansainvälisistä säännöistä.*
- *Teknologisen ja taloudellisen kehityksen erot globaalisti tasoittuvat merkittävästi.*

Mahdollisuudet:

- *Suomen brändi maailman onnellisimpana maana sekä turvallisuus, puhdas luonto ja toimivat ekosysteemipalvelut tuovat kilpailuetua.*
- *Teknologiset innovaatiot, kuten vetytalouden investoinnit ja muovin korvaaminen biopohjaisilla tuotteilla, realisoituvat skaalautuvaksi liiketoiminnaksi.*

Riskit:

- *Liiallinen turvallisuudentunne voi johtaa varautumisen laiminlyöntiin.*
- *Jos panostukset oppimiseen ja koulutusjärjestelmään jäävät tekemättä, Suomen koulutustaso jää yhä pahemmin jälkeen kärkimaista.*

Varautuminen edellyttää:

- *Yhteisen poliittisen tahtotilan luomista Suomen kehityksen ja yhteiskunnallisen kestävyysmurroksen suunnasta.*
- *Panostamista TKI-toimintaan, osaamiseen ja työelämän laadun kehittämiseen.*
- *Osallistumista aktiivisesti kansainväliseen sääntelyn ja standardien kehittämiseen.*

Teknojättien maailma 2045

- Teknologiajättien **taloudellinen ja poliittinen valta on merkittävää.** Valtiollisten ja ei-valtiollisten toimijoiden välinen tasapaino horjuu.
- Teknojäteillä on omia **digitaalisia talousjärjestelmiä, jotka haastavat perinteiset valuutat ja pankkijärjestelmät.**
- Avaruusalan innovaatiot ovat olleet keskeisiä **vihreän ja digitaalisen siirtymän** toteutumisessa. Energiantuotanto on mullistunut ja **uuden sukupolven energiatuotanto on käytössä**.
- Teknologiajätit hallitsevat merkittäviä osia maailman infrastruktuureista, kuten internetiä, energiaverkkoja, logistiikkaa ja terveydenhuoltoa.
- **Kiinan ja kiinalaisen teknologian** painoarvo kasvaa. Kiina on pääsemässä irti fossiilisista polttoaineista. **Tekoälyn ja automaation laaja käyttö** teollisuudessa ja palveluissa **nostaa työn tuottavuutta.**
- Globaalitalous on moninapainen ja **kiertotalous talouden valtavirtaa. Kaupunkien ja alueiden valta on kasvanut.**
- Tekoäly on saavuttanut korkean tason, ja **mullistanut työtä ja työn tekemisen tapoja**. Varallisuuserot kasvavat globaalisti ja merkittävä osa ihmisistä syrjäytyy.

Skenaariopolku – keskeiset nostot 2025-2044

- *Tekoälyn kehitys nopeutuu ja johtaa työmarkkinoiden murrokseen.*
- *Virtuaalimaailmat ja digitaaliset valuutat yleistyvät, valtioiden verotuskyky heikkenee. Talous keskittyy datan ja teknologian ympärille.*
- *Teknojätit ovat kehittäneet energiantuotantoa niiden kasvaneen energian tarpeen tyydyttämiseksi. Päästötön energiantuotanto vakiintuu.*

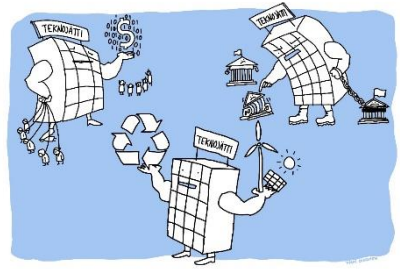

Mahdollisuudet:

- *Teknologiaosaamisen kehittäminen ja jalansijan saaminen teknojättien hallitsemilla markkinoilla.*
- *Teknojättien palvelujen hyödyntäminen tuottavuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi.*
- *Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien houkutteleminen*

Riskit:

- *Marginalisoituminen hajanaisessa EU:ssa.*
- *Haasteet sopeutua digitaalisen talouden muutoksiin ja ylläpitää verotuloja. Yksityisyyden katoaminen.*
- *Riski jäädä pelkäksi tiedon ja raaka-aineiden hankinnan alustamaaksi.*

Varautuminen

- *Investointeja murroksellisiin teknologioihin ml. kvantti-, tekoäly- ja konnektiviteettiosaamiseen.*
- *Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen, TKI-toiminta.*
- *Oman teknologiapolitiikan rooli ja valinnat korostuvat.*
- *Kansainvälisten kumppanuuksien vahvistamista.*

Blokkien maailma 2045

- Blokkien maailmassa kilpaillaan **resurssien hallinnasta, teknologiasta ja geopoliittisesta vaikutusvallasta**. Politiikka on kansallisiin intresseihin perustuvaa ja **nationalistinen ajattelu ja toimet korostuvat**.
- **Maailma on jakautunut blokkeihin**, kuten Yhdysvaltojen johtamaan demokraattisten valtioiden enemmistöön ja autoritaarisen Kiinan johtamaan ryhmittymään. EU on osana Yhdysvaltain johtamaa blokkia, vaikka politiikka ei aina palvele sen intressejä.
- Arktisen alueen kilpailu on kiristynyt blokkien välillä, ja **kriisit sekä konfliktit maailmalla kasvavat.**
- **Maailmantalous alueellistuu**, kun kauppaa tehdään enemmän blokkien sisällä avointen globaalien markkinoiden sijaan. Valtiot ja yritykset hakevat nopeita transaktionaalisia voittoja, ja maiden **omavaraisuuspyrkimykset korostuvat**.
- **Teknologiat ja datan jakaminen ovat vahvasti eriytyneet** geopoliittisten blokkien mukaan, markkinoita suojataan protektionistisesti.
- Globaaleissa **ilmasto- ja luontosopimuksissa on epäonnistuttu**. Ilmastokriisin vaikutukset aiheuttavat suuria taloudellisia menetyksiä kaikille

Skenaariopolku – keskeiset nostot 2025-2044

- *Geopoliittinen vastakkainasettelu kasvaa. Kauppatullit vahvistavat globaalin talouden eriytymistä.*
- *YK on tehoton ja päätöksenteko halvaantuu. Kansainvälistä normistoa ei noudateta eikä uusista säännöistä päästä yksimielisyyteen.*
- *Ilmastokriisi pahenee, ja ympäristönmuokkaus sekä sääilmiöiden manipulointi yleistyvät.*

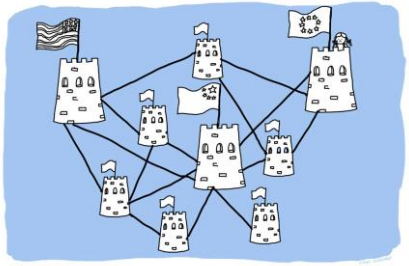

Mahdollisuudet:

- *EU:n yhtenäisyys ja Nato-blokki luovat turvaa Suomelle. Pohjoismaiden yhteistyö vahvistuu.*
- *Blokkien välinen kilpailu uusista innovaatioista voi vauhdittaa kehitystä ainakin lyhyellä aikavälillä.*

Riskit:

- *Protektionistinen maailma on haitallinen tuottavuuden ja talouskasvun sekä turvallisuuden kannalta.*
- *Suomen asema blokkien rajavyöhykkeenä merkitsee korkeaa konfliktiriskiä.*
- *Luonnonvaroista käydään kilpailua. Kriittisten raaka-aineiden saannin turvaaminen vaikeutuu.*

Varautuminen

- *Kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän ja luottamusta sekä turvallisuutta lisäävien toimien vahvistamista. Resilienssiä on vahvistettava kokonaisvaltaisesti. Sopeutumista ja epävarmuuden sietokykyä on parannettava.*
- *Talouden monipuolistamista ja koulutukseen ja osaamiseen panostamista.*
- *Omavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistaminen.*

Murtuva maailma 2045

- Ilmaston kuumeneminen on peruuttamaton. **Heikentyneet elinolosuhteet ovat johtaneet resurssitaisteluun.** Syvenevät ympäristöongelmat ovat johtaneet konflikteihin, joita ei pystytä ratkomaan. Ekologinen romahdus uhkaa **romahduttaa samanaikaisesti sosiaalisen ja taloudellisen järjestelmän.** Ruuantuotannon edellytykset ovat heikentyneet radikaalisti ja **puhtaasta vedestä on puute.**
- Globaali talous on kriisiytynyt, kauppasodat ja blokkipolitiikka ovat normaalitila. Kehittyneissä talouksissa **elintaso laskee**, haavoittuvimmat maat sortuvat ja **äärimmäinen köyhyys lisääntyy**.
- **Konfliktit, hybridivaikuttaminen ja sodat** ovat yleisiä, maailmassa vallitsee eksistentiaalinen turvattomuus.
- Globaali **polarisaatio on kasvanut** ja yhteiskunnallinen epätasa-arvo lisääntynyt. **Sosiaaliset turvaverkot ovat heikentyneet** merkittävästi. **Perusoikeuksien ja vapauksien rajoittaminen** on yleistynut.
- **Teknologinen ja tieteellinen kehitys hidastuu**, ja tietoa sekä teknologiaa käytetään strategisesti aseina eri maiden ja alueiden välisessä kilpailussa. Disinformaation määrä on kasvanut, kyberrikollisuus rehottaa.

Skenaariopolku – keskeiset nostot 2025-2044

- *Lännen keskinäinen yhteistyö säröilee. Kansainvälinen turvallisuus heikkenee, asevarustelu kiihtyy. Konfliktit kriisiytyvät laajemmaksi sodaksi.*
- *Ilmastonmuutoksen voimistuminen ja puhtaan veden puute ajavat ihmisiä liikkeelle yhä enemmän, hallitsematonta ilmastomuuttoliikettä.*
- *Valtiot ja alueet keskittyvät torjumaan sisäisiä kriisejään, ja demokratian perinteiset instituutiot haurastuvat.*

Mahdollisuudet:

- *Akuutti monikriisitilanne voi saada valtiot jälleen yhteistyöhön. Suomella on osaamista vaikeissa kansainvälispoliittisissa tilanteissa luovimisesta, ja siten mahdollisuus toimia vuoropuhelun edistäjänä ja konfliktinratkaisijana.*
- *Erikoistuneille teknologiayrityksille ja aseteollisuudelle.*

Riskit:

- *Suomen itsenäisyys ja olemassaolo ovat uhattuina. Jatkuva sodan ja konfliktien uhka, etupiiripolitiikka ja voimakas hybridivaikuttaminen ovat läsnä.*
- *Korruptio, epäreilujen kauppapoliittisten keinojen ja valtiontukien väärinkäyttö ja harmaa talous. Talouden uudistumiskyky rapautuu investointien hiipuessa.*

Varautuminen

- *Kansainvälisessä yhteistyössä toteutettava turvallisuutta, luottamusta ja vakautta lisääviä toimia.*
- *EU:n puolustusyhteistyötä kehitettävä.*
- *Yhteiskunnan kriisinsietokyky on varmistettava. Kriittisten alojen sekä ruuantuotannon omavaraisuutta on kehitettävä. Väestön henkisen kriisinsietokyvyn ja maanpuolustustahdon ylläpitäminen vahvistamalla koulutusta, palveluja, etuuksia, osaamista ja sivistystä.*

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Villit kortit täydentävä skenaarioita

Villit kortit ja mustat joutsenet

Entä jos?

Merenpinta nousee?

- Euroopan ja myös Baltian rannikoilla maa jää veden alle ilmastonmuutoksen seurauksena. **Rannikkokaupunkeja hylätään, siirretään ja rakennetaan uudelleen.** Tulvat ja myrskytulvat ovat arkipäivää.
- Massiiviset investoinnit rannikkoalueiden suojeluun ovat välttämättömiä, mutta niitä ei voida toteuttaa kaikkialla tarpeeksi nopeasti. **Suomi ja Ruotsi joutuvat luopumaan saaristaan.**

Jääkausi Euroopassa?

- Globaalin lämpenemisen seurauksena **Pohjois-Atlantin termohaliininen kierto – Golfvirta – pysähtyy**. Euroopan keskilämpötilat laskevat noin 5 C. **Seurauksia ovat mm. pidemmät ja kylmemmät talvet**, ilmastovyöhykkeiden ja viljelyalueiden siirtyminen, lisääntynyt energiankulutus.
- **Ilmastotyö on määriteltävä kokonaan uudelleen**: se muuttuu suojeluksi pakkasen aiheuttamilta vahingoilta.

Hallitsematon globaali lämpeneminen?

- **Globaali lämpeneminen ylittää useita kriittisiä pisteitä.** Muun muassa Siperian tundran sulamisesta vapautuu valtavia määriä metaania, mikä nopeuttaa ilmastonmuutosta merkittävästi.
- **Koko Euroopassa äärimmäiset sääilmiöt ovat arkipäivää**: tulvat, helleaallot kaupungeissa, kuivuuskaudet, metsäpalot.
- Erityisen pahasti kärsineistä Afrikan ja Lähi-idän maista pakenevien ihmisten muuttovirrat asettavat eurooppalaisten yhteiskuntien kestokyvyn koetukselle.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Tulevaisuusvalmiuden kehittäminen

Tulevaisuudessa erityistä huomioita vaativat asiat

Poliittiset

- EU:n ja Euroopan poliittista ja taloudellista roolia ja turvallisuus- ja puolustustoimijuutta on kehitettävä määrätietoisesti.
- Monenkeskistä sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää on vahvistettava ja kehitettävä voimallisesti.
- Suomen on pysyttävä kyvykkäänä ja luotettavana liittolaisena, kumppanina ja toimijana lähialueilla ja globaalisti.
- Kansallista vahvaa puolustusta osana Naton yhteistä puolustusta sekä kansallista turvallisuutta on ylläpidettävä ja kehitettävä pitkäjänteisesti.
- Kriisinsietokykyä on kehitettävä kaikilla toimialoilla ja yhteiskunnan tasoilla kokonaisturvallisuuden toimintamallin ja kokonaismaanpuolustuksen periaattein.

Taloudelliset

- Julkisen talouden kestävyyttä on vahvistettava myös tulevien sukupolvien hyvinvoinnin mahdollisuuksien turvaamiseksi.
- Yrityksiä on kannustettava innovoimaan, investoimaan ja vahvistamaan liiketoimintaansa.
- Yhteistyötä kiertotalouden edistämiseksi on lisättävä ja uudistettava kiertotalouteen ja materiaalien käyttöön liittyvää lainsäädäntöä ja rahoitusinstrumentteja.
- Työmarkkinoilla on otettava vakavasti jo nyt tapahtuva työn ja työelämän nopea muutos.
- Työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa on edistettävä voimallisesti.

Yhteiskunnalliset

- Väestön koulutus- ja osaamistasoa on nostettava.
- Vähenevään syntyvyyteen ja vanhenevaan väestöön on sopeuduttava.
- Tieteen asemaa on vaalittava kaikin tavoin.
- Väestön kestävää hyvinvointia ja tulevaisuususkoa on vahvistettava.
- Väestön alueellinen oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus on varmistettava yhteiskunnan yhtenäisyyden vahvistamiseksi.

Teknologiset

- Dis- ja misinformaation tunnistamiseen, torjuntaan ja strategiseen viestintään on panostettava voimallisesti.
- Toimia digitalisaatioon, datatalouteen ja murroksellisiin teknologioihin liittyvän kestävän kasvun aikaansaamiseksi on tehtävä.
- Digitalisaatioon, datatalouteen ja murroksellisiin teknologioihin, kuten tekoälyyn ja avaruus- ja bioteknologioihin, liittyvään kansainväliseen sääntelyyn ja standardeihin sekä EU-sääntelyyn on vaikutettava aktiivisesti.
- Kyberturvallisuutta ja -puolustusta on kehitettävä vastaamaan geopoliittisten muutosten ja murroksellisten teknologioiden tuomiin uusiin uhkiin ja mahdollisuuksiin.
- Murroksellisiin teknologioihin liittyvää yhteistä, monialaista ja monitieteellistä ennakointia on kehitettävä.

Ympäristölliset

- **Kestävyysmurrosta on edistettävä suunnitelmallisesti ja laaja-alaisesti**
- **Ilmastonmuutosta on hillittävä sekä vähentämällä päästöjä että lisäämällä nieluja.**
- **Luontokato on pysäytettävä ja ympäristön saastumista ehkäistävä.**
- **Luonnonvarojen kulutus on saatava kestävälle tasolle.**
- **Kotimaisen ruokajärjestelmän kriisinsietokykyä ja kestävyyttä on vahvistettava.**

Lain-säädännölliset

- Luottamusyhteiskunnan edellytyksiä on lujitettava.
- Rakenteellista korruptiota on ehkäistävä ja torjuttava yhteiskunnassa.
- Digitalisaation ja tekoälyn vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen ja turvaamiseen on tunnistettava.
- On varmistettava säädösvalmistelun dynaamisuus ja vahvistettava ennakoivaa lainvalmistelua.
- Kestävyysarvioinnin tulee olla lainvalmistelun ytimessä.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hallituksen huomiot

Hallituksen huomiot

- Toimintaympäristön jatkuva muutos korostaa tarvetta toimenpiteille, jotka tukevat Suomen tulevaisuusvalmiutta kaikissa skenaarioissa.
- On tärkeää pitää huolta riittävästä määrästä strategisia toimintavaihtoehtoja Suomen etujen turvaamiseksi, ja monimutkaisiin ja ennakoimattomiin haasteisiin vastaamiseksi.
- Taloudellinen liikkumatila, turvallisuus sekä korkea koulutus- ja osaamistaso vahvistavat kestävää ja kriisinsietokykyistä yhteiskuntaa ja luovat kykyä vastata erilaisissa skenaarioissa tunnistettuihin haasteisiin ja riskeihin sekä luovat valmiutta menestyä riippumatta siitä, millaisia haasteita tulevaisuus tuo mukanaan.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Tulevaisuusdialogit korostavat yhdessä tekemisen merkitystä

Keskusteluissa eniten ja useimmiten mainitut luottamuksen ja toivon lähteet olivat:

1. Yleinen luottamus demokratiaan, tasa-arvoon ja suomalaiseen yhteiskuntaan
2. **Luonnon merkitys hyvinvoinnin lähteenä ja keskeisenä osana suomalaista kulttuuria**
3. Koulutus ja oppimisen mahdollisuudet sekä niiden tasavertaisuus ihmiselämän eri vaiheissa
4. Lapset ja nuoret sekä heidän lisääntynyt rohkeutensa osallistua aktiivisesti yhteiskunnan rakentamiseen
5. Hyvinvointivaltion tarjoamat mahdollisuudet ja turvaverkot

Lisätietoja

Valtioneuvoston kanslia, strategiaosasto

jaana.tapanainen-thiess@gov.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET